

УДК 792.5: 316.4

Цитування:

Терада Н. Репертуарна політика та діяльність національних театрів опери і балету в умовах військової агресії. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 3. С. 205–211.

Терада Нобухіро,
народний артист України,
професор кафедри хореографії
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0009-0003-9941-7489>
tnabukhiro@nakkim.edu.ua

Terada N. (2024). Repertoire policy and activities of the national opera and ballet theaters in the conditions of military aggression. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 3, 205–211 [in Ukrainian].

РЕПЕРТУАРНА ПОЛІТИКА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕАТРІВ ОПЕРИ І БАЛЕТУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Мета роботи – на основі аналізу діяльності національних театрів опери і балету України виявити зміни в репертуарній політиці цих закладів, що детерміновані впливом російської військової агресії та світоглядно-ціннісними трансформаціями, які формуються в українському суспільстві та спрямовані на захист культурної і національної ідентичності. **Методологія дослідження** ґрунтується на таких наукових методах, як аналітичний, порівняльний, мистецтвознавчий, що дозволило отримати обґрунтовані результати дослідження та сформулювати відповідні висновки. **Наукова новизна** роботи полягає в узагальненні і систематизації діяльності національних театрів опери і балету (Київського, Львівського, Одеського) в умовах військової агресії та вивчення відповідних змін у репертуарній політиці, викликаних відмовою від репертуару, пов'язаного з російською культурою, натомість просування національними театрами опери і балету української культури та її цінностей серед міжнародної спільноти. **Висновки.** В результаті проведеного дослідження встановлено, що в умовах воєнного стану мистецтво, і, зокрема, опера та балет, окрім того, що продовжують виконувати свої безпосередні мистецькі функції, стають виразниками і символами незламності й національної стійкості. Сучасні постановки та тему російсько-української війни, що відображають драматизм часу, дозволяють в художній формі передати складні емоції народу, його біль втрат та надію на перемогу. Окрім цього національні театри опери і балету набувають інших рис у своїй діяльності, трансформуються в культурні хаби, що займаються благодійністю, волонтерством, долучаючись до різних громадських ініціатив, особливо в середовищі зарубіжних колег і партнерів. Виступи оперних і балетних труп стають важливою складовою інформаційної та культурної боротьби проти російської агресії, демонструючи світові силу та велич української культури. Відмова від російського репертуару українськими театрами опери і балету під час війни є значущим і символічним кроком, обумовленим як культурними, так і політичними мотивами, що є частиною ширшого процесу деколонізації української культури й розриву з імперською спадщиною. Цей крок символізує прагнення до культурної незалежності, вираження національної ідентичності та відмову від будь-яких форм культурної залежності від країни-агресора. Таким чином, театри національної опери і балету в Україні, незважаючи на всі труднощі, продовжують свою діяльність, виконуючи не тільки культурну, але й соціальну та патріотичну місію в умовах війни.

Ключові слова: національні театри опери і балету, військова агресія, репертуар, національна ідентичність, цінності, культурна спадщина.

Terada Nobuhiro, People's Artist of Ukraine, Professor of the Department of Choreography National Academy of Management Culture and Arts

Repertoire policy and activities of the national opera and ballet theaters in the conditions of military aggression

The purpose of the work is to identify changes in the repertoire policy of these institutions based on the analysis of the activities of the national opera and ballet theaters of Ukraine, which are determined by the influence of Russian military aggression and worldview and value transformations that are being formed in Ukrainian society and are aimed at protecting cultural and national identity. **The research methodology** is based on such scientific methods as analytical, comparative, and art studies, which made it possible to obtain reasonable research results and formulate appropriate conclusions. **The scientific novelty** of the work consists in the generalization and systematization of the activities of the national opera and ballet theaters (Kyiv, Lviv, Odesa) in the conditions of military aggression and the study of the corresponding changes in the repertoire policy, caused by the rejection of the repertoire related to Russian culture, instead of the promotion by the national opera theaters and ballet of Ukrainian culture and its values among the

international community. **Conclusions.** As a result of the conducted research, it was established that in the conditions of martial law, art, and in particular opera and ballet, in addition to continuing to perform their immediate functions, become expressions and symbols of indomitability and national stability. Modern productions, reflecting the drama of the time, make it possible to convey the complex emotions of the people, their pain of loss and hope for victory in an artistic form. In addition, national opera and ballet theaters acquire other features in their activities, transform into cultural hubs engaged in charity, volunteering, joining various public initiatives, especially among foreign colleagues and partners. Performances of opera and ballet troupes become an important component of the informational and cultural struggle against aggression, demonstrating the strength and beauty of Ukrainian culture to the world. The abandonment of the Russian repertoire by Ukrainian opera and ballet theaters during the war is a significant and symbolic step, driven by both cultural and political motives, which is part of a wider process of decolonization of Ukrainian culture and a break with the imperial heritage. This step symbolizes the desire for cultural independence, support of national identity and rejection of any form of cultural dependence on the aggressor country. Thus, the national opera and ballet theaters in Ukraine, despite all the difficulties, continue their activities, fulfilling not only a cultural, but also a social and patriotic mission in the conditions of war.

Keywords: national opera and ballet theaters, military aggression, repertoire, national identity, values, cultural heritage.

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах національні театри опери і балету, зокрема Київська опера (Національний академічний театр опери та балету імені Т.Г.Шевченка), Львівська опера (Національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької, театр опери і балету), Одеська опера (Одеський національний академічний театр опери та балету), пропагуючи високе мистецтво, відіграють важливу роль у репрезентації і зміцненні національної ідентичності. Національні театри опери і балету, як й інші заклади культури, зазнали певних змін і трансформацій у своїй діяльності та репрезентації головних цінностей української культури у зв'язку з російським повномасштабним вторгненням. Зрозуміло, що війна позначилася негативно на всіх сферах життєдіяльності країни і культура не стала винятком. Як слушно відзначають В.Волчукова та В.Баранник, «балетне мистецтво сучасної України відображає політичну ситуацію, яка відбувається на українських землях і є індикатором історичних подій. В балетному жанрі реалізовані сценічні рефлексії військових подій в Україні та показано долі українського народу» [2, 207-208].

У часи війни для театрів особливо важливо ставити вистави, що підкреслюють культурні традиції України, патріотичні теми та символи єдності народу. Репертуарна політика та діяльність національних театрів опери і балету під час військової агресії поступово адаптувалися до нових умов, зберігаючи культурне надбання, підтримуючи національний дух і відповідаючи на виклики сучасності. Театри опери і балету відіграють важливу роль у підтримці морального стану суспільства, його війська. Спеціальні вистави для військовослужбовців, благодійні концерти, а також участь у різних ініціативах для збору

коштів на підтримку армії є ефективними інструментами для піднесення бойового духу. Важливою складовою діяльності національних театрів опери і балету під час війни є встановлення та зміцнення міжнародних контактів. Виступи на світових сценах, участь у міжнародних проєктах дозволяють не лише залучити фінансову підтримку, але й розповісти світові про ситуацію в Україні, популяризуючи українське мистецтво.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематиці історії та розвитку театрів опери і балету присвятили свої ґрунтовні праці такі дослідники, як В.Зінченко [5], Є.Коваленко [6], О.Петрик [9], Ю.Станішевський [14; 15], П.Чуприна [17], Ю.Щукіна [20]. Питання вивчення балетних постановок, театральної режисури досліджувалися в працях О.Лані [8], С.Садовенко [13]; на сучасному етапі тема діяльності театрів опери і балету стає привабливою для молодих дослідників, це, зокрема О.Білан [1], О.Воротнюк [3], Ю.Дерев'янка [4], Б.Ковнір [7]. Проблематика впливу війни та воєнного стану на функціонування українських національних театрів опери і балету знайшла відображення у роботах В.Баранник [2], В.Волчукової [2], Т.Реви [10-12], Ю.Чуприни [18], А. Шорохова [19].

Мета роботи – на основі аналізу діяльності національних театрів опери і балету України виявити зміни в репертуарній політиці цих закладів, що детерміновані впливом російської військової агресії та світоглядно-ціннісними трансформаціями, що формуються в українському суспільстві та спрямовані на захист культурної і національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Українські театри опери і балету продовжують бути важливими центрами культурного життя, навіть у складних умовах триваючої війни та режиму воєнного стану країни. На сьогодні їхні репертуари часто підкреслюють

національну тематику задля сприяння збереженню української культури й ідентичності. Зокрема, особлива увага приділяється постановкам класичних українських опер, як-от «Тарас Бульба» Миколи Лисенка, або сучасним творам, які відображають дух опору та боротьби за незалежність. Інтерпретації світової класики через призму сучасних подій також дозволяє розкрити нові аспекти традиційних сюжетів у контексті війни.

Одним із ключових чинників зміни репертуару театрів є прагнення підкреслити патріотичні настрої, маніфестуючи національну ідентичність та культуру в умовах російської агресії. Це проявляється у включенні до репертуару театрів опери і балетів постановок на основі українських класичних творів (наприклад, «Запорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемовського, «Наталка Полтавка» Миколи Лисенка). Театри активно включають до своїх програм опери і балети українських композиторів, як історичних (Лисенко, Барвінський), так і сучасних авторів, що підтримує національне мистецтво, так і нових сучасних постановок на основі історичних подій, зокрема про героїзм українських захисників, та опір народу російській агресії.

Протягом багатьох років українські театри, як і інші культурні інституції, мали у своєму репертуарі значну кількість російських класичних творів (опери та балети Петра Чайковського, Модеста Мусоргського, Михайла Глінки тощо). Багато російських творів були популяризовані як частина імперського культурного канону, що прославляв російську імперію або радянський союз. У сучасному контексті їхня присутність на сценах українських театрів стала символічно неприйнятною. Це проявляється у таких діях, як відмова від цих творів, що стало частиною ширшого процесу деколонізації культури, тобто очищення українського культурного простору від домінування російських наративів, що впроваджувались під час тривалого перебування України під впливом російської імперії та радянського союзу. Заміна російських постановок українськими та західними класичними творами (як-от, на місце балетів Чайковського «Лебедине озеро», «Лускунчик» можуть приходити твори західної або української класики), дозволяє зберегти високий художній рівень і задовольнити культурні запити аудиторії. Натомість виключення російських творів із репертуару та припинення показів балетів і опер, пов'язаних з російською культурою, є своєрідним культурним

дистанціюванням від російського культурного впливу.

Через вилучення з репертуару творів російської класики, зокрема, традиційних для новорічних святкувань «Лускунчиків», репертуар Львівської опери не зазнав значних втрат. Адже з входженням у новорічно-різдвяний цикл в театрі давали оперету «Летюча миша» Штрауса та концерт «Гала Штраус», які збирали повні зали. Розвиток культури допомагає протистояти ворогу і максимально відокремлюватись від нього, адже російська культура століттями була вагомим інструментом імперіалізму. Львівська опера як ніяка інша затверджує українськість, самовідчуття і самоусвідомлення людей [19, 67].

Як показує практика, культура завжди реагує на критичні загострення в суспільстві, як-от війна, і, відповідно відбувається переосмислення таких ситуацій засобами мистецтва і донесення всіх трагедій і жахів війни до світу та інших суспільства в межах художньої образності має своє власне сенсовизначення. Як відзначають дослідники, у балетному жанрі відбувається адаптація нових технологій, філософських рефлексій на тему долі людини. В ньому відображені різноманітні тенденції розвитку сучасного мистецтва, соціокультурні процеси, політичні події на Україні, а саме російсько-українська війна. Відбувається трансформація балетних жанрів, прогресивна робота українських балетмейстерів із модерною хореографічною лексикою, осмислення балетів українських митців крізь призму соціокультурних тенденцій та політичних подій. Військові події в сучасній Україні репрезентовані сучасними балетмейстерами С. Коном в балеті «Долі» та в балеті «Мій дім на двох ногах» українських балетмейстерів І. Мірошниченко, К. Кузнецової. В балеті на військову тематику «Долі» показано долі українського народу які вимушені бути у вигнанні, через російсько-українську війну. У балеті «Мій дім на двох ногах» відтворено зіставлення мирного життя, щасливої долі українців та період воєнного стану України під час російської агресії, жаху війни, ненависті, люті ворога [2, 209-210].

Відмова від російського репертуару була загалом підтримана українською аудиторією. Для багатьох українців, особливо під час війни, споживання російського культурного продукту стало морально неприйнятним. Хоча відмова від російських творів є важливим символічним кроком, це також створювало певні виклики для виконавців, які роками працювали з російським репертуаром і ставили такі вистави як частину своєї творчої

програми. Перехід на нові постановки вимагає часу для підготовки, освоєння нових партій і сценічних рішень. Проте більшість виконавців і театральних колективів розуміють важливість цього процесу і активно підтримали відмову від російського культурного впливу.

Аудиторія глядачів також підтримує рішення театрів пропонувати альтернативи російським творам і фокусуватися на українському та світовому репертуарі. Такі процеси були обумовлені патріотичними настроями суспільства та тим, що глядачі вбачають у цьому важливий крок до збереження і розвитку національної культури. Відмова від російських творів допомагає українцям переосмислити свою роль у світовій культурі, позбавляючись старих імперських стереотипів.

Для Національного академічного театру опери та балету ім. Т. Г. Шевченка однією зі знакових подій початку 2022 р. стало відновлення балету «Вечори на хуторі біля Диканьки» Є. Станковича за мотивами однойменної повісті М. Гоголя у постановці В. Литвинова, який вперше з'явився на сцені театру майже тридцять років тому, в 1993 і спочатку йшла під назвою «Ніч перед Різдом» [7, 61]. Так само за перший період після відновлення роботи за участю артистів балету театру було репрезентовано низку концертних програм, які склалися з фрагментів балетів діючого репертуару, класичних і сучасних хореографічних мініатюр. Окрасою концертного репертуару стала прем'єра балет-концерту «Танцюємо Штрауса» у постановці Віктора Литвинова [7, 64-65].

У перші місяці після відновлення роботи і поступового відновлення чисельності виконавського складу Національна опера України показала низку популярних вистав діючого репертуару: опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Наталка Полтавка» М. Лисенка, «Ріголетто» Дж. Верді, «Севільський цирульник» Дж. Россіні, «Служниця-пані» Дж. Б. Перголезі, «Мадам Баттерфлай» Дж. Пуччіні, «Травіата» Дж. Верді, «Норма» В. Белліні, одноактні балети «Шопеніана», «Широко заплющені очі» [7, 65-66].

Балет М. Теодоракіса «Грек Зорба» був присвячений пам'яті рядового добровольця ЗСУ, гранатометника, заслуженого артиста України Олександра Шаповала, який загинув на полі бою 12 вересня 2022 року. У день його народження театр показав виставу, в якій він до повномасштабної агресії проти України блискуче виконував одну з головних партій. Однією з найрезонансніших подій сезону стала прем'єра поновлення постановки опери

українського радянського композитора Г. Майбороди «Ярослав Мудрий», присвяченої 85-річчю від дня народження видатного українського диригента, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Стефана Турчака, який здійснив першопрочитання опери «Ярослав Мудрий» 1975 року [7, 69-70].

Впродовж двох літніх місяців 2022 р. Національна опера України показала низку популярних вистав діючого репертуару, поступово відновлюючи усе більш масштабні постановки: опери «Севільський цирульник» Дж. Россіні, «Наталка Полтавка» М. Лисенка, «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Ріголетто» Дж. Верді, «Служниця-пані» Дж. Б. Перголезі, «Мадам Баттерфлай» Дж. Пуччіні, «Травіата» Дж. Верді, «Норма» В. Белліні, одноактні балети «Шопеніана», «Широко заплющені очі» [19, 91-92].

У непростих умовах воєнного стану Львівська опера продовжила втілювати власні амбітні проекти магістрального «Українського прориву»: це світова прем'єра опери Євгена Станковича «Страшна помста», ювілей Соломії Крушельницької, відзначення трьохсотріччя національного генія – Григорія Сковороди. Проекти було втілено восени та взимку 2022 р. [19, 65-66].

Напередодні першої річниці російського повномасштабного вторгнення Львівська національна опера концертом-реквіємом «Пам'яті нескорених» (22 лютого 2023) вшанував пам'ять полеглих воїнів ЗСУ та невинно убитих у цинічній російсько-українській війні. У виконанні солістів, хору та оркестру Львівської національної опери прозвучав «Реквієм» Дж. Верді. Також у програмі – твір української композиторки Вікторії Польової «Буча. Lacrimosa», написаний у пам'ять безневинним жертвам, що трагічно загинули від рук російських окупантів у Бучі. Вперше у Львові за диригентський пульт стала всесвітньо відома диригентка Кері-Лінн Вілсон – канадійка українського походження, диригентка нью-йоркської Метрополітен-опера. Саме під її орудою влітку 2022-го відбувся світовий тур «Ukrainian Freedom Orchestra» / «Українського оркестру свободи», під час якого українські музиканти виступили у найбільших містах Європи та Америки [19, 68].

Балетний репертуар Одеської національної опери включає 12 вистав, які за своїми жанрами охоплюють класичні постановки та концертне виконання. Серед них лише один спектакль на музику української композиторки Юлії Гомельської

«Долі», про який ми вже згадували. Автором хореографічної частини та лібрето виступив лауреат різноманітних міжнародних конкурсів та премій Сергій Кон. Вистава має оригінальну структуру у формі восьми замальовок інтродакції та прологу. До Дня Конституції (2022 р.) Україна Одеська національна опера підтримала флешмоб в підтримку захисників України «Ой у лузі червона калина». Хоровий колектив опери виконав цю композицію у різних локаціях театру підкреслюючи ідею єдиного культурного фронту у боротьбі проти агресора [10, 31].

Таким чином, репертуарна політика театрів опери і балету в умовах війни суттєво змінилася під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Війна стимулює театри до гнучкості, креативності та відповідальності перед своїми глядачами та суспільством.

В умовах війни важливою частиною діяльності національних театрів є налагодження та розширення міжнародної співпраці. Багато колективів гастролюють за кордоном, беруть участь у міжнародних фестивалях, таким чином привертаючи увагу до українського питання на міжнародній сцені. Це допомагає не тільки зберегти творчий потенціал, але й популяризувати українське мистецтво за межами країни. Українські театри опери і балету під час війни активніше шукають міжнародну підтримку, організовуючи гастролі, благодійні концерти та співпрацюючи з театрами інших країн.

Знаковою подією стануть перші гастролі балету Національної опери України у рамках гастрольного турне Східним узбережжям США. Загалом тур охопить 16 міст, серед яких Нью-Йорк, Бостон, Філадельфія, Атланта, Майямі, Орlando та інші. Програма концертів складатиметься з перлин світової балетної класики (фрагменти з вистав «Жізель» А. Адана, «Баядерка» і «Дон Кіхот» Л. Мінкуса, «Арлекінада» і «Талісман» Р. Дріго) та включає кращі зразки класичної і сучасної вітчизняної хореографії (адажіо з балету «Лісова пісня» М. Скорульського, парафраз на музику «Мелодії» М. Скорика, фрагмент з балету «За двома зайцями» на музику Ю. Шевченка). Гастрольне турне балету Національної опери України Східним узбережжям США є фактичним продовженням започаткованої ще у серпні 2022 року культурно-мистецької благодійної акції «NADIYA UKRAINE», в рамках якої також відбулись гастролі балету містами Канади у лютому цього року [16].

Спільні постановки з іноземними театрами, фестивалі, турне допомагають популяризувати українське мистецтво за

межами країни і залучати кошти на підтримку культурних ініціатив. У багатьох країнах, особливо після початку повномасштабної агресії Росії проти України, зменшується інтерес до російської культури на тлі її використання як інструменту «м'якої сили» для просування російських пропагандистських наративів.

Мистецтво в умовах війни набуває символічного значення. Театральні постановки можуть стати символом незламності нації, її прагнення до свободи та незалежності. Таким чином, національні театри опери і балету продовжують діяти не лише як центри культури, а й як важливі інституції, що підтримують мораль, культурну пам'ять та інтелектуальну єдність у часи війни.

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні і систематизації діяльності національних театрів опери і балету (Київського, Львівського, Одеського) в умовах військової агресії та вивчення відповідних змін у репертуарній політиці, викликаних відмовою від репертуару, пов'язаного з російською культурою, натомість просування національними театрами опери і балету української культури та її цінностей серед міжнародної спільноти.

Висновки. В умовах воєнного стану мистецтво, і, зокрема, опера та балет, окрім того, що продовжують виконувати свої безпосередні мистецькі функції, стають виразниками і символами незламності й національної стійкості. Сучасні постановки та тему російсько-української війни, що відображають драматизм часу, дозволяють в художній формі передати складні емоції народу, його біль втрат та надію на перемогу. Окрім цього національні театри опери і балету набувають інших рис у своїй діяльності, трансформуються в культурні хаби, що займаються благодійністю, волонтерством, долучаючись до різних громадських ініціатив, особливо в середовищі зарубіжних колег і партнерів. Виступи оперних і балетних труп стануть важливою складовою інформаційної та культурної боротьби проти російської агресії, демонструючи світові силу та велич української культури. Відмова від російського репертуару українськими театрами опери і балету під час війни є значущим і символічним кроком, обумовленим як культурними, так і політичними мотивами, що є частиною ширшого процесу деколонізації української культури й розриву з імперською спадщиною. Цей крок символізує прагнення до культурної незалежності, вираження національної ідентичності та відмову від будь-яких форм культурної залежності від країни-агресора.

Таким чином, театри національної опери і балету в Україні, незважаючи на всі труднощі, продовжують свою діяльність, виконуючи не тільки культурну, але й соціальну та патріотичну місію в умовах війни.

Література

1. Білан О.В. Культурно-історичні трансформації українського балетного театру: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин, 2019. 92 с.
2. Волчукова В.М., Баранник В.М. Особливості відображення теми «долі українського народу» в балетах «Долі» С. Кона ТА «Мій дім на двох ногах» І. Мірошніченко, К. Кузнецової. The 9th International scientific and practical conference “Science and society: modern trends in a changing world” (August 5-7, 2024) MDPC Publishing, Vienna, Austria. 2024. С. 206-210
3. Воротнюк О.С. Міжкультурне співробітництво у сучасному виконавському мистецтві (на прикладі Національного академічного театру опери і балету України ім. Т. Г. Шевченка) : Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр / НАКККІМ. Київ, 2021. 138 с.
4. Деревянко Ю.В. Фестивальні практики в соціокультурному просторі України: стан та перспективи: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр / НАКККІМ. Київ, 2024. 79 с.
5. Зінченко В. Сучасний український балет: соціокультурні та художні компоненти. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2018. Випуск 28. С. 201–206.
6. Коваленко Є. Балетне мистецтво Національної опери України 1991– 2015 років: виконавські традиції, творчі постаті, вистави : дис. ...канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02 «Театральне мистецтво». Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2017. 221 с.
7. Ковнір Б.С. Аналіз репертуарної політики Національного академічного театру опери та балету ім. Т. Г. Шевченка: кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти/ НАКККІМ. Київ, 2024. 80 с.
8. Лань О. Б. Режисура одноактної хореографічної вистави: теоретично-практичний аспект: дис. ... д-ра філософії: 024 – Хореографія / Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2024. 260 с.
9. Петрик О. О. Балетна трупа Львівського театру опери та балету другої половини ХХ – початку ХХІ століть: художньо-творчий аспект: дис. ... канд. мист. : 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Львівський національний університет імені Івана Франка та Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2020. 227 с.
10. Рева Т.С. Мистецькі практики оперних театрів України в умовах правового режиму воєнного стану (на прикладі Національної опери України, Одеської національної опери та Львівської національної опери): кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр / НАКККІМ. Київ, 2022. 105 с.
11. Рева Т. С. Основні форми благодійної діяльності оперних театрів України в умовах воєнного стану (на прикладі національних опер Києва, Одеси та Львова). У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 2–3 лютого 2023 р.) / упоряд. В. П. Дячук. Київ : НАКККІМ, 2023. С. 206-207.
12. Рева Т. С. Основні форми репрезентації балетних постановок у віртуальному середовищі (на прикладі національних опер Києва та Львова). Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі : матер. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 06–07 червня 2024 р.). Київ : НАКККІМ, 2024. С. 13-15
13. Садовенко С. М. Жанр комедійного балету в музиці Юрія Шевченка як дієвий інструмент подолання соціально-психологічних травм війни: на прикладі балету «Пригоди Піночкі». *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 43. С. 82–89.
14. Станішевський Ю. Національна опера України (Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка). К. 2002. 736 с.
15. Станішевський Ю. Національна опера України. 2001-2011. /авт.- упор. Т. Швачко. К. 2012. 304 с.
16. У Вашингтоні відбудеться перший виступ балету Нацопери України у рамках гастрольного турне в США. URL: https://mesc.gov.ua/events/u-vashyngtoni-vidbudetsya-pershij-vystup-baletu-naczopery-ukrayiny-u-ramkah-gastrolnogo-turne-v-ssha/?fbclid=IwY2xjawFrvSdleHRuA2F1bQIxMAABHUFsK0GlmQpBtmAimyfk_z5pOFYesJbi5PLiegYv8gfei5eOXJBwo5vHw_aem_N9sj5T6txwX7dlpxfw9Ew (дата звернення: 01.10.2024)
17. Чуприна П.Я. Творча діяльність Національного академічного театру опери і балету ім. Т.Г. Шевченка в контексті розвитку української художньої культури (1991-2001): дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського. Київ, 2005. 217 с.
18. Чуприна Ю.Ю. Діяльність національного академічного театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка в сучасній Україні: стан та перспективи: на здобуття освітнього ступеня магістр / НАКККІМ. Київ, 2022. 108 с.
19. Шорохов А.Ю. Театри опери та балету України під час російської військової агресії : кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти / Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. Київ, 2024. 115 с.
20. Щукіна Ю. Творча діяльність театрів оперети і музичної комедії України другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: жанровий аспект :

монографія / Харків. національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків : Колегіум, 2021. 444 с.

References

1. Bilan O.V. (2019). Cultural and historical transformations of the Ukrainian ballet theater: qualifying work for obtaining a master's degree / Mykola Gogol Nizhyn State University. Nizhyn [in Ukrainian].
2. Volchukova V.M., Barannyk V.M. (2024). Peculiarities of the theme of the "fate of the Ukrainian people" in the ballets "Fate" by S. Kon AND "My house on two legs" by I. Miroschnichenko, K. Kuznetsova. The 9th International scientific and practical conference "Science and society: modern trends in a changing world" (August 5-7, 2024) MDPC Publishing, Vienna, Austria. P. 206-210[in Ukrainian].
3. Vorotniuk O.S. (2021). Intercultural cooperation in modern performing arts (on the example of the National Academic Theater of Opera and Ballet of Ukraine named after T. G. Shevchenko): Qualification work for obtaining a master's degree / NAKKKiM. Kyiv[in Ukrainian].
4. Derevyanko Yu.V. (2024). Festival practices in the socio-cultural space of Ukraine: state and prospects: qualifying work for obtaining a bachelor's degree / NAKKKiM. Kyiv[in Ukrainian].
5. Zinchenko V. (2018). Modern Ukrainian ballet: sociocultural and artistic components. Ukrainian culture: past, present, ways of development.. Issue 28. P. 201–206 [in Ukrainian].
6. Kovalenko E. (2017). Ballet art of the National Opera of Ukraine 1991–2015: performance traditions, creative figures, performances: thesis. ... candidate art history: special. 17.00.02 "Theatrical Art". Institute of Art History, Folklore and Ethnology named after M. T. Rytsky National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv[in Ukrainian].
7. Kovnir B.S. (2024). Analysis of the repertory policy of the National Academic Theater of Opera and Ballet named after T. G. Shevchenko: qualifying work for obtaining the second (master's) level of higher education/ NAKKKiM. Kyiv[in Ukrainian].
8. Lan O. B. (2024). Directing a one-act choreographic performance: theoretical and practical aspect: thesis. ... Doctor of Philosophy: 024 – Choreography / Lviv Ivan Franko National University, Lviv[in Ukrainian].
9. Petryk O. O. (2020). Ballet troupe of the Lviv Opera and Ballet Theater of the second half of the 20th - beginning of the 21st centuries: artistic and creative aspect: diss. ... candidate myst. : 26.00.01 "Theory and History of Culture" / Ivan Franko Lviv National University and Vasyl Stefanyk State Higher Education Institution. Ivano-Frankivsk[in Ukrainian].
10. Reva T.S. (2022). Artistic practices of opera theaters of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law (on the example of the National Opera of Ukraine, Odessa National Opera and Lviv National Opera): qualifying work for obtaining a master's degree / NAKKKiM. Kyiv[in Ukrainian].
11. Reva T. S. (2023). The main forms of charitable activity of opera houses of Ukraine in the conditions of martial law (on the example of the national operas of Kyiv, Odesa and Lviv). In search of new meanings of the multicultural world. Post-war dialogue of cultures: materials of the International Science and Practice. conf. (Kyiv, February 2–3, 2023) / edited by V. P. Dyachuk. Kyiv: NAKKKiM., P. 206-207 [in Ukrainian].
12. Reva T. S. (2024). Basic forms of representation of ballet productions in a virtual environment (on the example of national operas of Kyiv and Lviv). Peculiarities of the choreographer's work in the modern socio-cultural space: Mater. IX International science and practice conf. (Kyiv, June 6–7, 2024). Kyiv: NAKKKiM., P. 13-15[in Ukrainian].
13. Sadovenko S. M. (2023). The genre of comedy ballet in the music of Yuri Shevchenko as an effective tool for overcoming the social and psychological traumas of the war: on the example of the ballet "The Adventures of Pinocchio". Art history notes: coll. of science Ave.. Issue 43. P. 82–89 [in Ukrainian].
14. Stanishevsky Yu. (2002). National Opera of Ukraine (T.G. Shevchenko National Academic Theater of Opera and Ballet of Ukraine). K[in Ukrainian].
15. Stanishevsky Yu. (2012). National Opera of Ukraine. 2001-2011. /auth.- emphasis T. Shvachko. K[in Ukrainian].
16. The first performance of the ballet of the National Opera of Ukraine as part of the US tour will take place in Washington. URL: https://mcs.gov.ua/events/u-vashyngtoni-vidbudetsyapershyy-vystup-baletu-naczopery-ukrayiny-u-ramkah-gastrolnogo-turne-v-ssha/?fbclid=IwY2xjawFrvSdleHRuA2F1bQIxMAABHUFsK0GlmQpBtmAimyfkf_z5pOFYesJbi5PLiegYv8gfei5eOXJBwo5vHw_aem_N9sj5T6txwX7dlpxpfw9Ew [in Ukrainian].
17. Chuprina P.Ya. (2005). Creative activity of the National Academic Theater of Opera and Ballet named after T.G. Shevchenko in the context of the development of Ukrainian artistic culture (1991-2001): diss. Ph.D. art studies: 17.00.01 / M.T. Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of Rila Kyiv[in Ukrainian].
18. Chuprina Yu.Yu. (2022). Activities of the National Academic Theater of Opera and Ballet named after T. G. Shevchenko in modern Ukraine: state and prospects: for obtaining a master's degree / NAKKKiM. Kyiv[in Ukrainian].
19. Shorokhov A.Yu. (2024). Opera and ballet theaters of Ukraine during the Russian military aggression: qualifying work for obtaining the second (master's) level of higher education. Kyiv[in Ukrainian].
20. Shchukina Yu. (2021). Creative activity of operetta and musical comedy theaters of Ukraine of the second half of the 20th - beginning of the 21st century: genre aspect: monograph. Kharkiv: Collegium[in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 04.07.2024
Отримано після доопрацювання 05.08.2024
Прийнято до друку 12.08.2024*